

A KELET-ORMÁNSÁGI TELEPÜLÉSEK GAZDASÁGI, INFRASTRUKTURÁLIS ÉS DEMOGRÁFIAI JELLEGZETESSÉGEI

ELEK BOGLÁRKA – PINTÉR BETTINA – LÁSZLÓ KATALIN

Absztrakt

Az Ormánság gazdaságát korábban a terület vizei mentén kialakult gazdálkodási formák határozták meg, többek között a halászat, a pákászat, az öntözéses földművelés, az erdőgazdálkodás, illetve a legeltető állattartás. A Dráva szabályozása, illetve a rendszerváltást követően a termelőszövetkezetek felszámolása rendkívüli mértékben visszavette a terület gazdasági aktivitását, a lakosok nagy része munkanélkülivé vált. Az infrastruktúra sem fejlődött, ez nem csupán az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést korlátozta, hanem a munkavállalás szempontjából is akadályokat állított, ugyanis a községekben nem tudnak munkát biztosítani az aktívkorúak számára, a zsáktelepülés-jelleg következtében pedig a mobilitási lehetőségek korlátai nehezítik a vidéki munkavállalást. Az infrastruktúra hiányosságai miatt a településekről sok az elvándorló, illetve öregedő népesség jellemzi az Ormánságot. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Társadalmi Kapcsolatok Intézetének Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszékének hallgatói végeztek adatgyűjtést a kelet-ormánsági települések gazdasági, infrastrukturális, illetve demográfiai jellegzetességeiről^a, melyet tanulmányunkban ismertetni szeretnénk.

Kulcsszavak: Ormánság, mobilitási korlátok, fejletlen infrastruktúra, munkavállalási nehézségek

Az Ormánság gazdasági, infrastrukturális és demográfiai sajátosságai

Az Ormánság keleti részén a mediterránhoz hasonló éghajlatnak, és a rendkívül jó talaj- és természeti tulajdonságoknak köszönhetően a gazdaság primer szektorát a mezőgazdaság, élelmiszertermelés, az erdő és vadgazdálkodás jelentette hosszú évtizedeken keresztül. Emellett a gazdag vízi élővilág, és a mocsaras vidékek kiváló lehetőséget biztosítottak a halászatnak, pákászatnak. Ebben jelentős szerepe volt – és van – a térséget körülölelő híres csatornának, a Fekete-víznek, melyet a gyakorta sok kárt okozó árvizek miatt szabályozni kellett már az 1700-as évek végén. A talaj adottságai nem megfelelőek a „hagyományos” kalászos gabona és a kukorica számára, így főként ipari növényeket, zöldségféléket, gyümölcsöt

^a A Szociális kutatás és feldolgozása című kurzus keretein belül adatgyűjtést végzett: Almádi Evelin, Balogh Imola, Bernáth Kata, Brenner Izsák, Irikov Tímea, Judt Dalma, Karsai Patrícia, Kassai Zsanett, Kozsahuba Réka, Nagy Henrietta, Pej Franciska, Perlai Annamária, Pintér Emese, Szekeres Anna, Tóth Mariann, Uhljárné Csiki Andrea, Vajda Petra, Vincze Krisztián, Vörös Szabina

és egyéb terméket termesztenek. Az Ormánság éghajlata különösen kedvez a dinnyetermesztésnek, ami a környéken húzóágazatként is elterjedhetne. Sajnos az egyéni vállalkozók, kisebb termelők nehezebben tudnak alkalmazkodni ehhez, ragaszkodnak a megszokott terményekhez annak ellenére is, hogy kevésbé gazdag a termés. A nagyobb gazdaságok, több bevétellel, sokkal inkább képesek megragadni az innovatív lehetőségeket. Az utóbbi másfél évtizedben egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az új irányok keresésére, így például az Ormánság keleti részén egy projekt keretében megkezdődött a máktermesztés, festőbodza, dió, homoktövis és biogyümölcsök termesztése is. A növénytermesztés nagymértékben összefügg az állattenyésztési szokásokkal is. Bár a térség szarvasmarhák tartására a legalkalmasabb, a legelterjedtebb haszonállata a sertés, melyet saját használatra és eladásra egyaránt tartanak. Így annak ellenére, hogy a kukorica számára természeti adottságok nem a legkedvezőbbek, mégis a gazdák szempontjából elengedhetetlen a termesztése. A szarvasmarha és ló állomány radikális csökkenése a mai napig tart, és ezzel párhuzamosan a tenyésztéséhez szükséges tudás és hajlandóság is megcsappant, pedig jelentős bevételi forrást jelenthetne, és a jó minőségű legelők sem maradnának kihasználatlanul. A méhészet valamint a vadgazdálkodás tekinthető még meghatározónak a térségben, ám ez utóbbiból befolyó bevételeket csupán néhány vállalkozó és vadásztársaság élvezheti. Korábban nagy hagyománya volt a helyiek között a háztáji gazdálkodásnak, a kertészkedésnek és földművelésnek, azonban mindez napjainkban már inkább régmúlt szokásnak tekinthető.

A rendszerváltás hazánkban számos területen változásokat eredményezett, nem volt ez másképp az Ormánság gazdaságát illetően sem: komoly szerkezetváltási problémák mutatkoztak a XX. század végén. Az agrárgazdaságot alapjaiban rengette meg, a hagyományos iparágak megszűntek, leépültek, a mezőgazdasági szövetkezetek tönkrementek, a befektetők elkerülték a térséget. Ezt követően megindult a földtulajdonlás koncentrációja. A földek jelentős, és legjobb minőségű része nagy gazdasági társaságok kezébe került, olyan társaságokéba, melyek a térségen kívülről érkeztek, így a gazdasági előnyök nem mutatkoztak meg helyi szinten. Azok a birtokok, amelyek a lakosok tulajdonában maradtak elaprózódtak, valamint a korábban mezőgazdaságból élő családok egyre jobban eltávolodnak a földműveléstől. Számos egyéni és családi vállalkozás megszűnt, és olyan ágazatok kezdtek prioritást élvezni, melyek korábban nem. Mindez pedig azt eredményezte, hogy az eddig húzó ágazatként működő mezőgazdaság nem tudott megújulni. Ennek a szegmensnek a hiánya egyre emelkedő munkanélküliséget vonzott magával. Az ipart jelenleg mikro- és kisvállalkozások alkotják, melyek főként élelmiszeripari vállalkozások, vagy feldolgozó üzemek. A mezőgazdasági termékek feldolgozása főként háztartási méretekben történik a kisebb falvakban, ahol lehetőség szerint igyekeznek mindent megtermelni maguknak. Az Ormánságban élők kiszolgáltatottságát és magára utaltságát a szolgáltatások és az infrastruktúra hiánya jól példázza. A falvak nagy része zsáktelepülés, melyek jelentős hátrányban vannak a csomóponti fekvésű, vagy áthaladó úttal rendelkezőkhöz képest. „A térség teljes

közúthálózatának becsült hossza 190- 220 km, ennek körülbelül a fele burkolt (kb. 90- 120 km)"(www.ormansag.hu). Ez egyrészt megnehezíti a közlekedést, ám ezzel párhuzamosan a településeket elzárja, a távközlés, kommunikáció, szolgáltatás-áramlás, munkaerő-piaci, oktatási lehetőségek is nagymértékben romlanak. Számos olyan szolgáltatás van, melyet a falvakban nem tudnak elérni, például az egész Sellyei kistérségben csupán egy bank rendelkezik fiókkal, és mellette néhányan takarékszövetkezeti kirendeltséget tartanak fenn; az ehhez hasonló infrastrukturális hiányosságok jelentősen csökkentik az esélyegyenlőséget. A helyiek a hiányzó szolgáltatások ellensúlyozásaképpen kidolgozták a saját stratégiáikat, így elterjedt a szolgáltatások azon formája, melyekről a statisztika nem számol be: a feketemunka.

Az évtizedek során bekövetkezett változások a térség lakosságát is nagymértékben kicserélte. A képzett munkaerő, a magas anyagi és kulturális státusszal rendelkezők és a fiatalabb korosztály elhagyta a dél-baranyai vidéket, különösen az aprófalvakat, a jobb munkalehetőség reményében. Többségben, akik maradtak, hátrányos helyzetűek, szakképzetlenek, akik élethelyzetükből kifolyólag nem engedhették meg maguknak a költözést. A vidék népessége átalakult, kicserélődött, az ingatlanok leértékelődtek. A céges adatbázis adatai alapján több olyan gazdasági szervezet is van, amely felszámolás alatt áll, ez arra enged következtetni, hogy profit szempontjából a vállalkozók számára nem kedvez ez a térség. Mivel nincsenek beruházások tovább csökken a munkavállalás esélye. A népesség összetételének megváltozásával egyetemben, egyre csökkent a motiváció a munkavállalásra, főként kulturális különbségek miatt. Mindezek együttesen tovább nehezítik a dél-baranyai kistérségek piacra való reintegrálódását.

A falugondnoki szolgáltatóknak az aprófalvas településszerkezetű térségekben így az Ormánságban is fontos szerepük van a szociális ellátások hozzáférhetőségének biztosításában, a működő szolgálatok által végzett legtipikusabb tevékenységek: bevásárlás, ebéd házhozszállítás, gyógyszerek kiváltása, helyi rendezvények szervezésében való részvétel, idősek és gyermekek oktatása, illetve szociális és egészségügyi intézményekbe való szállítása. A Siklósi kistérségben a szociális étkeztetés az az ellátási forma, amit az önkormányzatok legnagyobb arányban biztosítanak a helyi lakosság számára, 53 település közül 25-ben érhető el ez a települések fele, de mégis meglehetősen kevesen igénylik. A házi segítségnyújtás is egy ellátási forma, melynek keretében ebéd házhoz szállítás, gyógyszerbeszerzés, takarítás, bevásárlás történik. A gyermekjóléti szolgáltatás a siklósi kistérség szinte valamennyi településén biztosított, a családsegítés azonban jóval kisebb lefedettséget mutat. Az önkormányzati beszámolók alapján elmondható hogy több településen ahol ugyan elérhető a szolgáltatás valójában meglehetősen esetleges a hozzáférés. Az ellátórendszerből hiányzik az ifjúságsegítés. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás 10000 lakosságszám esetén kötelező, így ez nem biztosított a területen, de pozitív fejlemény hogy a közelmúltban mindkét kistérség elhatározta magát a szolgáltatás kistérségi szintű biztosítása mellett. Közösségi ellátás sem érhető el, ez a pszichiátriai vagy

szenvedélybetegek lakókörnyezetben való gondozását szolgálná. A támogató szolgáltatás lefedettségét tekintve a Siklósi kistérségben jóval kedvezőbb a helyzet, mint a Sellyei kistérségben.

A kelet-ormánsági településekre jellemző gazdaság, infrastruktúra és demográfia

Kémes éghajlata és talajadottságai elsősorban hőigényes növények termesztéséhez kedveznek. A szubmediterrán klíma hazánk más területein nem igazán jellemző, így ez a térség magában hordozza egy egyedi típusú agrártermelés kifejlődésének lehetőségét. A település kiemelkedik az öt körülvevő települések közül, lakónépességét tekintve ez a község rendelkezik a legtöbb lakóval, itt van a legtöbb foglalkoztatott, valamint a humán szolgáltatások terén is csak itt található háziorvos, óvoda, iskola, és a legtöbb vállalkozás. Lakosság száma ennek ellenére is csökken az utóbbi évtizedekben. 86 regisztrált vállalkozás van, 61 személy nyilvántartott álláskereső, 17 pedig tartósan munkanélküli. Infrastruktúrája átlagosnak mondható, szalagtelkes falu, öt utcájában mintegy kétszáz ház áll. Vezetékes ivóvíz mindenütt van, a helyi vízmű tulajdonosa az önkormányzat, de vállalkozásban működteti. A gázt 2005 végén vezették be a faluba, a folyékony és a szilárd kommunális hulladék gyűjtését szintén vállalkozásban oldották meg. Szennyvízcsatorna még nincs a faluban, de kiépítése folyamatban van. Az utak mindenütt szilárd burkolattal vannak ellátva. A falut kulturált környezet és szépen parkosított faluközpont jellemzi, mely lakossági összefogás eredménye. Kémes körjegyzőségi székhelyközségként funkcionál. Háziorvos és házi gyermekorvosi szolgálat működik a faluban, gyógyszertár és bölcsőde ugyan nincs, de 46 férőhelyes óvoda, illetve általános iskola is található a településen, ahová 143 gyermek jár.

Piskó, Drávacsepely, Szaporca, Drávacsehi és Tésenfa hasonló helyzetben vannak, szinte semmilyen humán szolgáltatás nem található meg a községekben, ezért a hiányzó szolgáltatások igénybevételéhez a környező településekre járnak át a lakók. Arányaiban kevés a foglalkoztatott a településeken, hiszen helyben szinte csak az önkormányzatok biztosítják a munkalehetőséget. A legnagyobb probléma, hogy a lakosok számára anyagi nehézséget jelent, hogy átjárjanak más településre, városba dolgozni, hiszen az infrastruktúra nincs megfelelően kiépülve, az utazási költségek pedig aránytalanul magasak. Munkanélküliség szempontjából, Piskó van a legrosszabb helyzetben, majd Drávacsehi és Tésenfa következik. Ez abból adódik, hogy a bejegyzett vállalkozások nagy része felszámolás alatt van, így a munkalehetőségek igen korlátozottak.

A Dráva árterében elhelyezkedő Drávacsepely lakónépességét 201 fő alkotja, a településen a munkanélküliségi ráta 30%-os. A 43 regisztrált vállalkozás többsége, ami a településen található, mezőgazdasággal vagy kereskedelemmel foglalkozik. Legtöbbször a mezőgazdaság és a kereskedelem területén dolgoznak, emellett néhányan Harkányban, Siklóson és Pécsen vállalnak munkát. Orvos és gyógyszertár nincs, a lakosok a harkányi központi ügyeletre járnak, illetve bölcsőde, óvoda és

iskola sem található a községben, azonban Drávacsepelyen található a környező településekkel együtt épült vízmű központja.

Szaporca lakossága 249 fő, ebből a foglalkoztatottak száma 44 fő. A polgármesteri hivatal közmunkaprogram keretein belül 29 főt foglalkoztat, és 28 regisztrált vállalkozás található. A településen a munkanélküliek aránya 30%, többségük képzetlen, vagy érettségizett. Jelentős elvándorlás zajlott le az utóbbi években a munkahelyhiány miatt. Házi orvos nincs a faluban, Harkányban található a központi ügyelet. Emellett bölcsőde, óvoda, és iskola sincs, e-pont azonban van. A település természeti vonzerejét a Duna-Dráva Nemzeti Park képezi, agroökonómiai szempontból a növénytermesztés (szőlő, körte alma, szilva) tekinthető uralkodó ágazatnak.

A termelőszövetkezetek megszüntetése Tésenfára is hasonlóképpen hatott, mint bármely más településre Magyarországon. A település tagjait erőszakosan megfosztották magántulajdonuktól, ez ellenállást váltott ki belőlük, ennek az lett a következménye, hogy az elmúlt évtizedekben visszaesett a termelés, mert a mezőgazdaság dolgozóit nem volt mi motiválja a munkában. Tésenfa lakossága körülbelül 220 fő, ebből 52 fő a foglalkoztatott, az inaktív keresők száma 67, nyilvántartott munkanélküli 43 fő, tartós munkanélküli 13 fő a KSH 2011-es adatai szerint. A munkaképes korúak 60 százaléka munkanélküli. A munkavállalók elsősorban Pécsen és Harkányban dolgoznak. Polgármesteri Hivatal közmunkaprogramja körülbelül 15 főt foglalkoztat. Mezőgazdasági művelésre alkalmas terület, mintegy 800 hektár (többnyire külterületi szántóföld) ahol gabonát és kukoricát termesztenek.

Drávacsehi lakossága körülbelül 240 fő, ebből 44 fő a foglalkoztatott, az inaktív keresők száma 70, nyilvántartott munkanélküli 48 fő, tartós munkanélküli 14 fő a KSH 2011-es adatai szerint. A munkanélküliségi ráta 12 százalékos, ami egyrészt annak köszönhető, hogy a településen főként szakképzetlen vagy szakmunkás munkaerő található meg, másrészt a rossz infrastrukturális helyzete miatt Pécsre nem tudnak bejárni, dolgozni a lakók. A mezőgazdaságra alkalmas terület cirka 600 hektár. Nincs bölcsőde, óvoda, sem általános iskola, ahogy házi orvos és gyermekorvos sem dolgozik a településen. Művelődési ház és könyvtár viszont van a településen, melyek a közösségi élet színterei.

Piskó teljes népessége jelenleg 241 fő, 84 lakás található a településen. A község lakónépességének száma 1990-től 2008-ig eltérően változott, hol nőtt, hol csökkent, 258-307 fő között ingadozott; 2008-tól napjainkig viszont határozott csökkenés tapasztalható. A községben az elszegényedés korábbi demográfiai mozgásokkal magyarázható, és az is közrejátszik a rossz foglalkoztatási adatokban, hogy a felnőtt lakosság zöme alacsony iskolai végzettségű. Olykor megjelennek a környéken, a faluban olyan munkaközvetítők, akik távoli munkahelyeket ajánlanak. Helyi szinten 25 regisztrált vállalkozás üzemel. Piskó az egy főutcas, hosszútelkes beépítésű települések közé sorolható. Megközelíthetősége nehéznek mondható. Az odavezető, illetve a faluban található utak rendkívül rossz állapotúak. Házi orvos és házi gyermekorvos, gyógyszertár, bölcsőde, óvoda, általános iskola nincs a településen.

Csányoszró a térség harmadik legnagyobb községe, vasútállomás is található a településen. A faluban jellemző az intenzív állattenyésztés, főként juhokat tenyésztnek, illetve említést kell tennünk a növénytermesztésről is, hiszen Baranya megye legnagyobb kiterjedésű fás legelője található itt. A térségben található falvakhoz képest azonban itt jobban megmaradt ez a gyakorlat, ma is találhatóak őstermelők a faluban, valamint a legjövedelmezőbb vállalkozások is nagyrészt állattenyésztéssel és növénytermesztéssel foglalkoznak. Ezen kívül hagyománya van a faluban a kézművességnek is: híres volt a szövőasszonyairól és a famegmunkálókról. A 2012-es adatok szerint 121 bejegyzett vállalkozáson belül 112 egyéni, 6 korlátolt felelősségű társaság, 3 betéti társaság székhelye van Csányoszróon. A településen van óvoda, általános iskola és könyvtár is. Igaz, hogy gyógyszerházzal nem rendelkezik, de házi orvos üzemel és lehetőséget biztosítanak az időskorúak nappali ellátására is. Emellett a faluban van 2 élelmiszerbolt és 2 vendéglátóhely is. Infrastrukturája az átlagnál rosszabb, több területen fejlesztésre szorul, azonban a belterületen minden út szilárd burkolattal ellátott. A 2011-es népszámlálási adatok alapján, a 679 fős lakosság legnagyobb része foglalkoztatott, ez 35%-ot érint, azaz 239 embert. Ezután következnek az inaktív keresők, 34%-al, ők 233-an vannak. Az eltartottak száma 24%, azaz 160 fő, és végül a munkanélküliek 47-en, ami pedig 7%-ot jelent. Csányoszrónak fekvése, adottságai lehetővé teszik, hogy látványosabb fejlődés induljon meg a térségben, úgy, mint az infrastruktúra fejlesztése, minél több helyi munkahely teremtése, gazdasági társaságok megalakulásában való segítség. A Dráva és a Duna – Dráva Nemzeti Park relatív közelsége alkalmassá teszi, hogy a községben a falusi turizmus, a vendéglátás húzóágazat legyen.

Hirics Baranya déli peremvidékén, a Dráva árterületén, a folyótól alig 2 km-re található. A rendkívül rossz anyagi helyzet miatt településfejlesztés alig megy végbe, a költségvetésben forráshiánnyal küzdenek, ám nemrég a kultúrház, valamint az önkormányzat épületei teljesen fel lettek újítva, a gyerekek pedig új játszóteret kaptak. A községben elenyésző a kereskedelmi tevékenység, falugondnoki szolgálta nem működik. Vonzerő lehet a közelmúltban rendbe tett, a külterületen található két hektár területű horgásztó, bár nincs szálláslehetőség a faluban. A faluban körülbelül 80%-os a munkanélküliség. A településen 21 bejegyzett vállalkozást tartottak számon 2012-ben. Hirics nem rendelkezik vasúthálózattal, autóbusz sem gyakran közlekedik, csupán egy kisbolt és két vendéglátóhelyiség található itt, illetve egy mozgóbolt járja a zsáktelepülés-jellegű falut. Nincs óvoda, általános iskola, gyógyszerházzal és házi orvos sem rendel. Az egyetlen munkalehetőség, amit a település kínálni tud: a közfoglalkoztatásban való részvétel, ezért sokan ingázásra kényszerülnek: 11-en járnak el dolgozni máshová, ám a bérletek ára jelentős problémát jelent.

Lúzsok Baranya megye déli – délkeleti részén fekszik, a Dráva – völgyének része. A mezőgazdaságban a hőigényes növények termesztése a jellemző. Az úthálózat minősége rendkívül rossz, pedig fejlesztése az idegenforgalomra, valamint a falusi turizmusra is kedvezően hatna. A

természeti értékek bemutatásához pedig a kerékpárutak kiépítésére lenne szükség. A község a 2000-es évben Hiriccselel együtt szociális földprogramban vett részt, amely program a mezőgazdasági termelés elősegítésére irányult. Az egy utcából álló település adta lehetőségek meglehetősen szegényesek, nincs óvoda, általános iskola, illetve könyvtár sem. Továbbá nincs vendéglátóhelye, nem rendel házi orvos és gyógyszerár sincs.

Besence, Cún, Kemse, Vejti demográfiai adatairól kevés információ áll rendelkezésre. Mindegyikre jellemző, hogy zsáktelepülés-jellegűek, ebből kifolyólag rendkívül rosszak a közlekedési viszonyaik és nincs megfelelően kiépülve az infrastruktúrájuk sem. Mindezen jellemzőket összeadva munkaerő-piaci hátrányokkal és alacsony foglalkoztatottsággal jellemezhető a lakosok helyzete.

Besence a sellyei kistérség egyik legkisebb zsáktelepülése, 124 állandó népességet számláltak a 2011-es népszámláláson. A távolsági buszközlekedés a délelőtti órákban még elfogadható, azonban délután meglehetősen ritkán lehet a tömegközlekedést igénybe véve utazni, ez pedig jelentős akadályt képez azon munkavállalók számára, akik délutáni műszakot is vállalnának. A településen magas a munkanélküliek aránya, a korábbi megélhetési lehetőségek, amelyek az agráriumra épültek, mára a terület nagy részén megszűntek. Jelenleg az uralkodó ágazat az iparszerű mezőgazdaság.

Cún lakónépessége 2011-ben 245 fő volt, a településen a foglalkoztatottak száma 39, regisztrált munkanélküli pedig három fő volt. Legtöbbször az inaktív keresők vannak, ugyanis számuk majdnem a lakosság felét teszi ki, az eltartottak között pedig 90 főt tartottak számon. Az alapvető hiányosságokkal jellemezhető infrastruktúra Cún esetében is visszaveti a munkavállalók esélyeit, továbbá a lakosok alacsony iskolai végzettsége is szerepet játszik a magas munkanélküliségi arányokban.

Kemse népességszáma jelentősen csökkent az évek múlásával, jelenleg a lakónépessége 54 fő. A 2011-es évben a foglalkoztatottak a lakosság 40,7 százalékát tették ki, az inaktív keresők 35,6 százalékot, valamint a lakosok közül három ember volt regisztrált munkanélküli és 11 eltartott főt számláltak. Az utak állapota kedvezőtlen, néhol életveszélyes, sok a kátyús, balesetveszélyes szakasz. A települések külterületi részei szintén elhanyagoltak, sok helyen gondozatlanok az út menti árkok, nem egy esetben ezeket be is szántották. A falu Cúnhoz és Besencéhez hasonlóan nem bővelkedik humán szolgáltatásokban, így nincs iskola, óvoda, bölcsőde, rendőrség, tűzoltóság, gyógyszerár, sem orvosi ügyelet.

Vejti állandó népessége 169 fő, már nem jellemző rá a zsáktelepülés-jelleg, a buszközlekedés is viszonylag gyakori, ezért a többi településhez képest előnyösebb helyzetű község. Foglalkoztatás szempontjából azonban hasonlít a többi kelet-ormánsági faluhoz: a jövedelmek alacsonyak, a munkahelyek bizonytalanok. A település legnagyobb foglalkoztatója az önkormányzat, illetve van egy fakitermeléssel foglalkozó vállalkozás, valamint öt családi vállalkozás. Vejti lakosai között összesen 40 ember foglalkoztatott, 6 regisztrált munkanélküli, az inaktív keresők csoportjában 67 fő számlálható, illetve 54 fő szerepel az eltartottként az adatbázisban.

Iskola és óvoda nincs, helyben csak Vajszlón van körjegyzőség, orvosi ügyelet, gyógyszerár és védőnő is itt található.

Nagycsány és Adorjás a Fekete víz menti, míg Vajszló a Dráva menti sík területén található. A települések mediterrán éghajlatúak, így magas a napsütötte órák száma, amely leginkább a növénytermesztésnek kedvez. A folyószabályozások eredményeképpen számtalan holtág, illetve kisebb tó alakult ki, melyek ideálisak a horgászat szempontjából. A hajdan halászból élő lakosság a folyók szabályozása és a mocsarak lecsapolása után azonban áttért a földművelésre. Adorjás termőföldje átlagosan 15 aranykorona értékű, ezeken a földeken a lakosok leginkább önellátó termelő tevékenységet végeznek, nagyobb mezőgazdasági vállalkozás nem található. Nagycsány termőföldjei 8-10 aranykorona értékűek, amelyeken főként gabonát és kukoricát termesztnek, illetve a szőlőtermesztés is jellemző a település mezőgazdaságára. A lakosság egy része a környékbeli városokba jár dolgozni, mivel a távolsági buszjáratok menetrendje kedvező a munkavállalók számára is. A településen két nagyobb vállalkozás található, az egyik zöldség- és gyümölcs kereskedelemmel foglalkozik a másik pedig erdészettel kapcsolatos tevékenységet folytat.

Vajszló termőföldjei 15-20 aranykorona értékűre tehető, a mezőgazdaságban korábban főleg kenyérgabona termelése és állattartás - szarvasmarha és sertés - volt jellemző, de az alacsony felvásárlási árak, valamint a takarmány drágulása miatt jelentősen csökkent az állattartás, manapság az emberek főként saját felhasználásra tenyésztnek sertést. Kevesen tartanak állatot, melynek következménye, hogy nincs szerves trágya, a műtrágya túl költséges, ezért a termőföldet egyre jobban kizsigerelik. A Dráva rendezése, a holtágak lecsapolása után kialakult a tájidegen gabonatermesztés. Vajszló híres a „mézédes” dinnyetermesztéséről, ám napjainkban ez igen veszteséges tevékenységnek mondható. Az ormánsági dinnye beérése előtt hetekkel már görögdiannyével töltik meg az áruházakat, és sajnos a termelés költségeit tovább növeli a gyomirtó szerek nagymértékű drágulása is. A településen a kereskedő-szolgáltató szektor dominál leginkább, annak ellenére, hogy a század elején még virágzó kézműves iparral rendelkezett. A faluban 5 mezőgazdasági és élelmiszeripari, 28 kereskedelmi és vendéglátó ipari, valamint 6 szolgáltató tevékenységet folytató vállalkozás működik.

Kisszentmárton állandó lakosainak a száma 272 fő, lakónépessége 236 fő volt a KSH 2011-es adatai szerint. A település gazdasági aktivitása viszonylag magasnak mondható: az állandó lakcímmel rendelkezők 29,4 százaléka volt foglalkoztatott ebben az évben, nemek szerinti megoszlás alapján 49 férfi és 31 nő. A regisztrált munkanélküliek száma csupán 18 fő volt, az inaktív keresők csoportja pedig 62 lakost foglal magába. A zsáktelepülés-jellege miatt Kisszentmártonon meglehetősen ritka az autóbusz-közlekedés, ez pedig a lakosokat akadályozza a mobilitásban. A mezőgazdasági tevékenységet végző vállalkozások közül három üzemel: két társaság gabonafélék, hüvelyes növények, illetve olajos magvak termesztésével foglalkozik, valamint egy, amely erdészeti és egyéb erdőgazdálkodási tevékenységet végez. Építőipari szolgáltatást nyújtó vállalkozások közül kettő található a településen. Kisszentmártonon a

vállalkozási lehetőségek kedvezőtlenek, ezt alátámasztja az a tény, hogy a 2013-as évben négy vállalkozás szűnt meg, vagy állt felszámolás alatt. A községben két civilszervezet működik, tevékenységük a gazdaság fellendítésére is irányul: a Kisszentmártonért Egyesület, amelynek célja a közösségi élet összefogása, a hagyományőrzés, a környezetvédelmi feladatok támogatása, új munkahelyek létrehozásának és a falusi turizmus megteremtésének segítése, illetve a munkaképes hátrányos helyzetű fiatalok foglalkoztatásának szervezése, elősegítése; a másik szervezet pedig egy országos rehabilitációs foglalkoztató nonprofit kft.

Zaláta demográfiai adatai szerint 2011-ben 262 fő rendelkezett bejelentett lakhellyel, életvitelszerűen pedig 248 fő élt a településen. A foglalkoztatottak száma 46 volt, melynek 56,5 százaléka férfi és 43,5 százaléka nő, valamint 23 főt jegyeznek regisztrált munkanélküliként. Zaláta szintén rossz tömegközlekedési viszonyokkal rendelkezik. A településen három bolt található, egy ÁFÉSZ tulajdonú, egy magán vállalkozás, illetve egy italbolt. A Zaláta Körzeti Általános Iskoláért Alapítvány oktatási és kulturális céllal alakult, a sportolási lehetőségek megteremtéséért pedig a Zaláti Sportegyesület tevékenykedik. A Zaláta és Vidéke Horgász Egyesület a halászati jog gyakorlásáért alakult, illetve a környezetvédelem, és a vizek tisztaságának megőrzése érdekében. A vadállomány védelmének és élőhelyének hosszú távú biztosítását; a szakszerű vadgazdálkodás megszervezését; illetve sportprogramok szervezését tűzte ki célul a Zaláti Földtulajdonosi Vadásztársaság.

Baranyahídvég lakossága a 2011-es népszámlálási adatok szerint 188 fő. A településen élő foglalkoztatottak száma 60 fő, ez megegyezik az inaktív keresők számával. Regisztrált munkanélküliként 18 lakost jegyeznek, illetve 50 fő eltartottként szerepel a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisában. A lakosok fele rendelkezik nyolc osztály elvégzését igazoló bizonyítvánnyal, 39 fő pedig középiskolai tanulmányokat is folytatott, azonban 18-an kaptak érettségi bizonyítványt. Felsőfokú végzettséggel három fő rendelkezik, és relatív magas azoknak az aránya, akik a nyolc általánost sem végezték el, ők a munkaerőpiacon is hátrányosabb helyzetűben vannak. Egy vállalkozó foglalkozik kereskedelemmel a településen, a vegyesbolt és az italbolt is a tulajdonában van. Baranyahídvég infrastruktúrája fejlesztésre szorulna, ugyanis alapvető szolgáltatások hiányoznak, amelyek igénybevételéhez gyakran a szomszédos településre kell utazni. A buszközlekedés jó a Siklós-Pécs közötti járatok sűrűsége miatt, amelyet a település lakosai is igénybe tudnak venni, azonban a közutak rossz állapota következtében a község nehezen megközelíthető autóval. A falu természeti adottságai kedvezőek a mezőgazdaság szempontjából, (főként a magas fényigényű növények termesztéséhez), valamint a Fekete-víz a földek vízellátásáról is gondoskodik. A település korábban az Ormánság legalkalmasabb területe volt a mezőgazdasági termeléshez, ezért Baranyahídvég lakosai elsősorban földműveléssel foglalkoztak. Az állattartás és az állattenyésztés a rendszerváltás után visszaesett, mivel már nem volt jövedelmező a gazdálkodók számára, akik az elmúlt években inkább a gabona eladásával foglalkoztak. A településen 55 mezőgazdasági terület található, illetve a

lakosok egy része konyhakertet is művel. A 2013-as évben 28 regisztrált vállalkozás volt található a községben, azonban néhány ezek közül felszámolás alatt áll. A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási tevékenységet végző társulatokon és szövetkezeteken kívül Baranyahídvégen szociális szövetkezet is működik.

Sámodon a gazdasági aktivitás meglehetősen alacsony, mivel a lakosságnak majdnem fele inaktív kereső, ez 69 főt jelent, a foglalkoztatottak száma pedig tízzel kevesebb. A munkanélküliek vannak a legkisebb arányban, ez az arány 26 lakost foglal magába, illetve 31 fő számlálható az eltartottak kategóriájában. A településen élők több, mint fele rendelkezik általános iskolai végzettséggel, nyolcvanán érettségit tettek, kilencen rendelkeznek diplomával. A község korábban zsáktelepülés volt, de ma már Rádfalván és Diósvizlón keresztül is megközelíthető, távolsági buszokkal pedig Szigetvár- Sellye, valamint Pécs- Harkány irányába is van lehetőség közlekedni. Az infrastruktúrát hazai pályázatok útján fejlesztették az elmúlt években. Sámodon 16 regisztrált vállalkozás van, ebből három társas vállalkozás.

Lehetőségek az Ormánság gazdaságának fellendítésére

Az Ős-Dráva Program a térség hosszú távon is fenntartható fejlődése érdekében jött létre, komplex terület- és vidékfejlesztés által kívánja elérni célját. A Program nagy hangsúlyt fektet a mezőgazdasági tevékenységekre, például az extenzív állattenyésztéshez szükséges feltételek újrateremtésére, valamint a puhafás legelők kialakítására. A helyi lakosok számára mintaprojektek által mutatják be a mező- és erdőgazdálkodásban rejlő lehetőségeket, valamint bővítik a községekben élők gazdálkodási ismereteit és készségeit. A Program másik fontos alappillére a gazdaság szempontjából a feldolgozási tevékenységek, a gazdaságfejlesztés és a megújuló energia használata, ide sorolható a kultúrnövények szaporítását végző kertek, illetve zöldség- és gyümölcsfeldolgozók kialakítása, valamint az ehhez szükséges eszközök, gépek beszerzésének támogatása. Az Ős - Dráva Program Humán alprogramja a „Szövétnek I. – Közösségi foglalkoztatási kezdeményezés az Ős-Dráva Program 20 településén” című projekt 2013 szeptemberében indult el, a kelet-ormánsági településeken élők számára kínál képzési, átképzési, foglalkoztatási lehetőségeket, valamint munkaerő-piaci szolgáltatásokat nyújt. A célcsoport két terület közül választhat: víziközmű-építő tanfolyamon, vagy erdőművelő képzésben vehetnek részt, utóbbit követően pedig méhészeti munkás-rész szakképesítést is szerezhetnek. A projektben részt vevő lakosok számára megélhetési támogatás, illetve útiköltség hozzájárulás is biztosítva van, valamint a képzést követően támogatott foglalkoztatásban vehetnek részt (Elek, László, Pintér, Vojtek, 2013).

A települések munkaerő-piaci hátrányainak enyhítésére megoldást jelenthetnek a szociális szövetkezetek is, melyek a szociális gazdaság egyik fontos résztvevőjeként működnek. A szociális gazdaság fogalmának meghatározása során két jelentés szintet érdemes elkülöníteni. Az első, tágabb értelmezési szinten egyfajta „szolidáris gazdaságot” jelent, amely az

erőforrások újfajta hasznosítását kívánja elérni elsősorban a helyi gazdaság feltételrendszerében. Ez a modell a modernkori társadalom kihívásaira - az alacsony bérezésre, a társadalmi kirekesztésre, a jövedelmi szegénységre, a társadalmi szinten megjelenő tőkehiányra, illetve a települések, városrészek slumosodásának kiküszöbölésére - keres megoldást. Célkitűzései között szerepel a hátrányos helyzetű vidéki térségek fejlesztése az alábbi területekre fókuszálva: vonalas és épített infrastruktúra, illetve a szolgáltatások kiépítése, a helyben előállított termékek termelésének ösztönzése, illetve értékesítésének támogatása, „*településtípusonként differenciált bánásmód érvényesítése és a befogadó munkaerőpiac*” létrehozása (Frey 2009 34-35. o.). A szociális gazdaság szűkebb értelemben a szociális és közösségi vállalkozások összességét jelenti. A közösségi vállalkozások működése gazdasági alapokon nyugszik, e mellé pedig nagymértékű szociális szerepvállalás is társul. Tevékenységükkel közérdekű feladatokat látnak el, egyik legfontosabb törekvésük, hogy a megszerzett profitot visszajuttassák a vállalkozásba, annak érdekében, hogy a társadalmi és szociális célkitűzések megvalósíthatóvá váljanak (Frey 2009). Létrejöttének elsődleges oka a munkavállalási lehetőségek beszűkülése, amely egyes társadalmi rétegek esetében tartós munkaerő-piaci deprivációt eredményez. A hagyományos értelemben vett munkaerő-piaci törekvések nem nyújtanak megoldást, ugyanis napjainkban a gazdaság a lehető legnagyobb profit elérését tűzi ki céljául. A szükségletek kielégítése másodlagos helyen szerepel, viszont a szociális gazdaságban hosszú távú célkitűzések vannak, valamint a haszon maximalizálása nem kulcsfontosságú.

A közösségi vállalkozások egyik lehetséges formája a szociális szövetkezetek. Ez a szövetkezeti forma az önfoglalkoztatásra helyezi a hangsúlyt, így kompenzálja a helyi munkaerőpiac által okozott kedvezőtlen helyzetet. A szociális szövetkezetek lehetőséget nyújthatnak arra, hogy a tartós munkanélküliség és a halmozottan hátrányos helyzet által kirekesztett egyének a szövetkezet keretei között végzett munkájuk által újra a közösség aktív tagjaivá váljanak. Ezt úgy kívánja elérni, hogy a szövetkezetek munkalehetőséget kínálnak vagy szerveznek a munkanélküli szövetkezeti tagok számára, valamint családsegítő, nevelési, oktatási tevékenységet, időskorú személyek ellátását, illetve hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének elősegítését is a feladatai között tartják számon (Szociális é.n.). Pozitív gazdasági hatásait jól szemléltetik a Kísszentmártonban működő szociális szövetkezet sikerei. Bevételeik fő forrását a hidegen sajtolt olajok jelentik. Az állami támogatás lezárulása után is sikerült fennmaradniuk, erre Baranya megyében igen kevés szociális szövetkezet volt képes. A szövetkezet másodlagos mezőgazdasági tevékenységet folytat. Ezt azért fontos kihangsúlyozni, mert nagymértékben meghatározza a pályázati támogatások igénybevételét, ugyanis elsődleges mezőgazdasági tevékenység végzése - jelen esetben a közvetlen termelés - kizáró okot szolgáltat a szociális szövetkezeteket érintő pályázatok esetében, mivel e tevékenységet speciális pályázatok támogatják. A hidegen sajtolt olajok előállítása nem minősül elsődleges mezőgazdasági tevékenységnek, azonban a támogatások igénybevételénél

sok esetben akadályba ütköznek, így a vállalkozás fejlesztése nagyrészt önerőből valósul meg. Termékkínálatuk igen széles, hat féle olajból áll: tők, napraforgó, mák, dió, len és szőlő. Árbevételüket évről évre megduplázzák, a legutóbbi évben 50.000.000. forint volt. Sikerüket abban látják, hogy egyre inkább bekerült a köztudatba az egészséges életmódra való törekvés, valamint az egészség megőrzése, ezért az emberek több figyelmet fordítanak a minőségi alapanyagok fogyasztására. Az értékesítési csatornák közül három irányvonal jelenik meg. Két külföldi tulajdonban lévő multinacionális vállalatnak szállítanak, a forgalom legnagyobb része ezen a területen realizálódik. Nagy csalódást jelent számukra, hogy a magyar tulajdonban lévő áruházláncokkal ez idáig nem sikerült szerződést kötni. Az értékesítés másik lehetőségét a gyógynövény boltok, illetve a helyi piacok és vásárok jelentik, illetve az internetes értékesítés, néhány web áruházban megtalálhatóak termékeik, de ezeket nem a szövetkezet működteti. A termeltető tevékenység során a helyi családok és a környező települések önkormányzatainak bevonásával szerzik be az olaj előállításához szükséges magvakat. Kisszentmártonban öt családdal működnek együtt, valamint Szaporca, Hegyszentmárton, Sámod, Baranyahidvég és Ózdfalu önkormányzataival is kapcsolatban állnak, ezen kívül Somogy megyéből is szállítanak magvakat. E tevékenységhez szorosan kapcsolódik a szaktanácsadói feladatok ellátása, amelynek keretén belül partnereiknek nyújtanak segítséget a természetessel kapcsolatban. A vetőmagok különleges gondozást igényelnek, mivel nemesített magvak, héj nélkül teremnek, így a hántolás mellőzhető munkafolyamattá válik, ennek eredményeként magasabb olajsavtartalommal rendelkeznek. Egyének és családok keresik fel a szövetkezetet termelési szándékukat jelezve, így a vállalkozás egyre könnyebben talál termelőpartnereket. Azonban a helyben előállított alapanyagok mennyisége így sem elegendő, ezért mindenképp szeretnének még több termelővel kialakítani partneri kapcsolatot, hiszen a hangsúly a helyben megtermelt alapanyagokon van. Az olajtők termesztése munkával látja el az embereket. Az olajok védjegyéül szolgáló kiváló minőség a helyben megtermelt alapanyagoknak köszönhető. A szövetkezet alapítása kezdetén az alapítók elsődleges motivációja a munkahelyteremtés volt. Azok, akik csatlakoztak a kezdeményezéshez minimum két éven keresztül rendszeres munkából származó jövedelemre tettek szert. A szövetkezet indulásakor öt alkalmazotti jogviszonnyal rendelkező személyt foglalkoztatott, jelenleg négyet. A dolgozók már az üzem kialakításában is segédkeztek, minden egyes személy a képességeihez és a lehetőségeihez mérten maximálisan kivette a részét a munkálatok elvégzésében. A legnagyobb előnyt abban látják, hogy a munkát helyben lehet elvégezni. Az alkalmazottak közül három főt teljes és egy főt részmunkaidőben foglalkoztatnak, fizetésként minimálbért tudnak biztosítani. A szövetkezet alkalmazásában tevékenykedik két megváltozott munkaképességű személy, mozgásukban enyhe mértékben akadályozottak. Az alkalmazottak szaktudását folyamatosan fejleszti a szövetkezet, lehetőséget biztosít eljutni tanfolyamokra és továbbképzésekre.

Összegzés

A kelet-ormánsági települések gazdasági aktivitása stagnál a folyószabályozások és a TSZ telepek felszámolása óta. A korábban jellemző mezőgazdasági tevékenységek megszűntek, a zsáktelepülés-jelleg pedig szinte teljesen ellehetetlenítette a munkavállalók helyzetét. Hiányos infrastruktúra, magas arányú munkanélküliség, illetve alacsony iskolai végzettségű lakosság jellemzi a községeket, ennek következtében a terület demográfiai mutatói is kedvezőtlenül alakulnak. Az Ős- Dráva Program, illetve humán alprogramja a „Szövétnek I. – Községi foglalkoztatási kezdeményezés az Ős-Dráva Program 20 településén”, valamint a szociális szövetkezetek elterjedése jelentős javulást hozhat a térség gazdaságának fellendítésében, amely pozitív hatást gyakorolhat a munkavállalásra, az infrastruktúrára, illetve a népesedés alakulására is.

Felhasznált irodalom

- Baják, L. (1991). Egy ormánsági falu virágzása és hanyatlása. Besence Honismeret
- Bíró L. et al. (1997). Baranya Megye Kézikönyve I-II., Dabas: BO BO Bt. – Ceba Kiadó-Gruppa Bt.
- Csekő S. (szerk.). (1981). Baranya megye erdő- és vadgazdálkodása. Pécs: Zrínyi ny. 292. 296. 298.o.
- Dr. Csánki D. (1894). Magyarország történelmi földrajza a hunyadiak korában. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia. 490.o.
- Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Rt. (2008). A Sellyei Kistérség Területfejlesztési Koncepciója
- Dövényi Z. (szerk.). (2010). Magyarország kistájainak katasztere. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. 127-131.o.
- Elek B. - László K. - Pintér B. - Vojtek É.: Az Ős-Dráva Program keretei között megvalósuló „Szövétnek I.” projekthez tartozó kelet-ormánsági települések természetföldrajzi jellegzetességeinek bemutatása. Humán Innovációs szemle 2013/1-2. 65-75.o
- Elsüllyedt falu a Dunántúlon. Kemse község élete. (1936). Budapest: Sylvester Irodalmi és Nyomdai Intézet BT
- Dr. Frey M. (szerk.) (2009). A szociális gazdaság munkaerő-piaci szerepe Magyarországon. In: Trender-com Bt. (szerk.) A szociális gazdaság, mint foglalkoztatási tényező. Szombathely: Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület p.34-37
- Dr. Grünwald G. (2010). Baranya Megye Enciklopédiája és adattára. 2. kötet 520-521. Dabas: Ceba-Holding, Grünwald Kft.
- Horváth A. (2000). Cún, Drávapiski, Hirics, Kémes, Kórós, Lúzsok, Páprád, Vejti települések. Baranya Megyei Önkormányzatok Társulása
- Dr. Jász K. (2009). Az Ormánság helye és lehetőségei ID Research Kft. Pécs
- Kádár K. (2000). Besence, Bogdása, Csányoszró, Drávafok, Drávaiványi, Drávasztára, Kákics, Markóc, Marócsa, Nagycsány, Okorág, Sellye, Sósvertike települések. Ormánság Fejlesztő Társulás

- Dr. Kasza S. (szerk). (1997). Magyarország megyei kézikönyvei I. kötet. Baranya megye kézikönyve I. kötet. Budapest: Ceba Kiadó.
- Kiss Z. G. (1991). Ormánsági változások. Fejezetek a 18-19. századi társadalom történetéből. Budapest: Akadémiai Kiadó
- Helyi Esélyegyenlőségi Program, Kémes Község Önkormányzata, Kémes, 2013. május 23. ÁROP-1.1.16-2012-2012-0001 Esélyegyenlőség-elvű fejlesztéspolitika kapacitásának biztosítása- Önkormányzati adatok TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Online források

www.ksh.hu
<http://www.sikloskisterseg.hu>
<http://www.opten.hu/>
www.utazzitthon.hu
www.kemes-latnivalok.hu
http://www.ddvizig.hu/datadir/content/file/palyazatok/vegleges_master_plan_magyar.pdf
<http://www.dravamedence.hu>
<http://ertekmentoalapitvany.hupont.hu/21/szaporca>
<http://www.dzstudio.hu/kisterseg/documents/adattar/dravacsepely.pdf>
<http://esotanc.hu/dravacsepely>
[http://nonprofit.hu/content/samod-községi-polgári-kör](http://nonprofit.hu/content/samod-kozségi-polgári-kör)
<http://www.cegkozlonny.hu/index.php?pagename=listaz>
<https://www.kamreg.hu/mkkir/kereso.html>
<http://www.bml.hu/segedletek/fondjegyzek/xxx-szovetkezetek>
<http://www.baranya.hu/content/paktum/Sellyeikisters.pdf>
www.baranyamegyetermeszetbarat.hu
<http://kisterseg.celodin.hu>
<http://users.atw.hu/khangaria/besence-baranyavm.php>
<http://www.helyicivil.hu/r/kisszentmartonert-egyesulet-kisszentmarton>
<http://kezenfogva.hu/Adatbazis/intezmenyek/IN1259.html>
<http://onfenn tartas.blogspot.hu/2012/06/hogy-keszul-mezedes-vaajszoi-dinnye.html>
<http://www.lentiterseg.hu/tartalom/egyebek/Oldalak/szocialisszovetkezet.pdf>

ECONOMIC, INFRASTRUCTURAL AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF VILLAGES AT EASTERN ORMÁNSÁG

BOGLÁRKA ELEK –BETTINA PINTÉR –KATALIN LÁSZLÓ

Summary

The economy of Ormánság (a region in the South West of Hungary at the Croatian border) was characterized by forms of agriculture that developed

along the rivers of the land: fishing, irrigated cultivation, forestry and management of grazing animals.

The regulation of river Dráva and the elimination of collective farms, following the democratic transition, caused a major setback in the economic activity of the region, most of the inhabitants became unemployed. The infrastructure has not developed, which caused limited access to basic services and restrained employment. The recession was due to the lack of work opportunities in the villages and the high proportion of dead-end villages repressing mobility and the chances to get employed in the surrounding villages. As a result of underdeveloped infrastructure the migration from these villages is significant and the population is aging. Students from the Department of Social Studies at the University of Pécs, Faculty of Humanities, Institute of Social Relations have collected data on the economic, infrastructural and demographic characteristics of villages at Easter Ormánság. The results are discussed in this publication.

Keywords: Ormánság, mobility limits, underdeveloped infrastructure, employment difficulties